

|                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                      |
|------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| สัปดาห์ที่ 16    | ใบเตรียมการสอน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | รหัสวิชา 03-011-310                                                                                                  |
| เวลา 1 ชั่วโมง   | หน่วยเรียนที่ 8 ปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตโค-กระบือเนื้อ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                      |
| ข้อบทเรียน       | 8.1 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผลิต<br>8.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดการ<br>8.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผสมพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์<br>8.4 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์<br>8.5 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรหรือผลพลอยได้ทางอุตสาหกรรมการเกษตร<br>8.6 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านอาหารสัตว์<br>8.7 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการป้องกันโรคสัตว์<br>8.8 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านโรงฆ่าสัตว์                         | เวลา 8 นาที<br>เวลา 8 นาที<br>เวลา 7 นาที<br>เวลา 7 นาที<br>เวลา 7 นาที<br>เวลา 8 นาที<br>เวลา 8 นาที<br>เวลา 7 นาที |
| จุดประสงค์การสอน |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                      |
|                  | 8.1 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผลิต<br>8.2 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดการ<br>8.3 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผสมพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์<br>8.4 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์<br>8.5 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรหรือผลพลอยได้ทางอุตสาหกรรมการเกษตร<br>8.6 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านอาหารสัตว์<br>8.7 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการป้องกันโรคสัตว์<br>8.8 รู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านโรงฆ่าสัตว์ |                                                                                                                      |

| ใบเตรียมการสอน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | บทเรียนที่ 8.1-8.8 | หน้า 185-194 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------------|
| <p>เนื้อหา</p> <p>8.1 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผลิต</p> <p>8.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดการ</p> <p>8.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผสมพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์</p> <p>8.4 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์</p> <p>8.5 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรหรือผลพลอยได้ทางอุตสาหกรรมการเกษตร</p> <p>8.6 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านอาหารสัตว์</p> <p>8.7 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการป้องกันโรคสัตว์</p> <p>8.8 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านโรงฆ่าสัตว์</p> |                    |              |

## หน่วยเรียนที่ 8

### ปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตโค-กระบือเนื้อ

การเลี้ยงโค-กระบืออยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน จากอดีตมีจุดประสงค์ในการใช้แรงงาน แต่ในปัจจุบันมีจุดประสงค์เพื่อการผลิตเนื้อเป็นหลัก เนื่องจากมีจำนวนประชากรทั้งในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการด้านอาหารเพื่อการบริโภคเพิ่มมากขึ้น ทำให้ราคาโค-กระบือในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จึงมีส่วนผลักดันให้เกษตรกรสนใจเลี้ยงโค-กระบือเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมกันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงโค-กระบือ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิต การจัดการ การขาดแคลนอาหารสัตว์ รวมทั้งการจัดการสุขภาพสัตว์ นอกจากนี้ ภาครัฐและองค์กรต่างๆ ยังให้การส่งเสริม สนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ได้ไม่ทั่วถึง ทำให้การเลี้ยงโค-กระบือยังมีการเจริญเติบโต และให้ผลผลิตต่ำ

#### 8.1 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผลิต

##### 1. ปัญหา

- 1) เกษตรกรขาดแคลนพื้นที่เลี้ยงสัตว์ที่มีการเลี้ยงโค-กระบือเป็นฝูงใหญ่ ที่ปล่อยแพะเล็มในทุ่งหญ้าธรรมชาติหรือที่รกร้างว่างเปล่า เนื่องจากในปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกพืชเศรษฐกิจกันมากขึ้น โดยเฉพาะยางพารา ทำให้พื้นที่ในการเลี้ยงโค-กระบือลดลง
- 2) มีการฆ่าแม่พันธุ์โค-กระบือในวัยเจริญพันธุ์ติดและกำลังตั้งท้อง เพื่อการบริโภคจำนวนมากอย่างต่อเนื่องซึ่งทำให้จำนวนแม่พันธุ์ลดลง ทั้งนี้เนื่องด้วยความต้องการบริโภคหรือความต้องการซื้อของพ่อค้าจากประเทศเพื่อนบ้านในปริมาณสูง
- 3) มีการใช้รถไถขนาดเล็กและรถไถขนาดกลางในการทำกรเกษตร ทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งเลิกเลี้ยงกระบือ เพื่อใช้งานมีผลทำให้จำนวนกระบือลดลงอย่างรวดเร็ว
- 4) เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มการเลี้ยงโค-กระบือ ทำให้ขาดการเรียนรู้การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากโค-กระบืออย่างยั่งยืน
- 5) เกษตรกรที่มีความสนใจในการซื้อโค-กระบือมาเลี้ยง แต่ขาดแคลนแหล่งเงินทุนหรือขาดแหล่งเงินกู้ที่จะซื้อโค-กระบือมาเลี้ยง

##### 2. แนวทางแก้ไข

- 1) ปรับเปลี่ยนระบบการเลี้ยงโค-กระบือจากเลี้ยงสัตว์เป็นฝูงใหญ่ ปล่อยแพะเล็มตามธรรมชาติ เป็นระบบการเลี้ยงโค-กระบือผสมผสานกับการปลูกพืช คือ ใช้มูลโค-กระบือเป็นปุ๋ยบำรุงดิน ใช้แรงงานโค-กระบือ และใช้ฟางข้าวหลังเก็บเกี่ยว ตอซังและหญ้าในทุ่งนาเป็นอาหารโค-กระบือ ซึ่งระบบนี้จะเลี้ยงโค-กระบือจำนวน 2-5 ตัวต่อครัวเรือน เพื่อให้เกิดการเลี้ยงโค-กระบืออย่างยั่งยืน และมีอาหารหยาบเพียงพอตลอดทั้งปี (ผกาพรรณ, 2555)
- 2) สนับสนุนให้เกษตรกรเก็บรักษาแม่โค-กระบือพันธุ์ดีไว้ขยายพันธุ์
  - เกษตรกรผู้เลี้ยงแม่โค-กระบือต้องแจ้งขอขึ้นทะเบียนแม่โคที่เข้าร่วมกับปศุสัตว์ในท้องที่

- ปศุสัตว์ในท้องที่ออกเลขรหัสประจำตัวแม่โค-กระบือ (national identification) ของเกษตรกรที่ขอขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการ

- เมื่อแม่โค-กระบือคลอดลูก ปศุสัตว์ในท้องที่จะออกเลขรหัสประจำตัวสัตว์ พร้อมพันธุ์ประวัติ (pedigree) เพื่อขึ้นทะเบียนลูกโค (กรมปศุสัตว์, 2552ก; กรมปศุสัตว์, 2552ข)

3) เพิ่มการผลิตโคเนื้อสำหรับตลาดระดับสูง โดยใช้วิธีการผสมเทียม และโคพ่อพันธุ์

- เพิ่มปริมาณการผสมเทียมโดยใช้น้ำเชื้อสายพันธุ์ยุโรป

- ให้การอบรมเจ้าหน้าที่อาสาผสมเทียม 1 คน ต่อ 1 ตำบล เพื่อให้บริการผสมเทียมได้ถูกต้องตามกฎหมาย

- จัดหาพ่อโคพันธุ์ดีสนับสนุนให้กับกลุ่มเกษตรกรยืมไปใช้เป็นพ่อและแม่พันธุ์ เพื่อปรับปรุงในพื้นที่ที่ไม่มีการบริการผสมเทียม

4) มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตโค-กระบือ เช่น กลุ่มผู้เลี้ยงโคขุน กลุ่มอนุรักษ์โคพื้นเมือง กลุ่มอนุรักษ์ควายไทย เป็นต้น และร่วมมือกับธนาคารหรือแหล่งเงินทุน โดยจัดให้มีการปล่อยกู้ยืมเพื่อให้เกษตรกรนำเงินมาซื้อโค-กระบือ (กรมปศุสัตว์, 2552ก; กรมปศุสัตว์, 2552ข)

## 8.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดการ

### 1. ปัญหา

1) เกษตรกรขาดความรู้ในการจัดการเกี่ยวกับตัวสัตว์ การจัดการเลี้ยงดูโค-กระบือในระยะต่างๆ

2) เกษตรกรขาดความรู้ในการสุขภาพสัตว์ ทำให้ก่อให้เกิดโรคต่างๆ ตามมา

3) เกษตรกรขาดความรู้ในการจัดการด้านอาหาร สำหรับโค-กระบือในระยะต่างๆ ทำให้ผลผลิตลดลง และประสิทธิภาพการสืบพันธุ์ลดลง

### 2. แนวทางแก้ไข

ฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการจัดการ การสุขภาพสัตว์ การจัดการสุขภาพสัตว์ การผลิตพืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสมในท้องถิ่นนั้นๆ และการใช้อาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่นเลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และลดต้นทุนการผลิต

## 8.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการผสมพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์

### 1. ปัญหา

1) เกษตรกรขาดแผนการปรับปรุงพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ที่ดี ทำให้โคมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ และมีคุณภาพเนื้อที่ไม่ดี

2) ในกรณีที่เลี้ยงโค-กระบือฝูงใหญ่ เกษตรกรใช้พ่อพันธุ์เป็นเวลานาน ทำให้เกิดการผสมเลือดชิด ลูกที่คลอดจะมีขนาดเล็กและให้ผลผลิตต่ำ

3) อัตราการผสมติดต่ำและอัตราการตายของลูกสูง (ศรเทพ, 2544)

4) เกษตรกรขาดแคลนโค-กระบือพ่อพันธุ์ดี เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแม่พันธุ์โค-กระบือจำนวนน้อย นอกจากนี้ เลี้ยงการพ่อพันธุ์เองจึงเป็นภาระค่อนข้างมาก ในอดีตที่ผ่านมา

บางหมู่บ้านแทบจะไม่มีโค-กระบือเพศผู้ที่สามารถผสมพันธุ์ได้เหลืออยู่เลย จึงทำให้แม่โค-กระบือที่เป็นสัตว์ไม่มีโอกาสได้ผสมพันธุ์ ทำให้อัตราการให้ลูกจึงต่ำ

5) ขาดบุคลากรจากภาครัฐและเอกชนในการบริการผสมเทียมให้กับเกษตรกรในบางพื้นที่

6) อัตราการผสมติดต่ำและอัตราการตายของลูกสูง

## 2. แนวทางแก้ไข

1) เพิ่มปริมาณการผสมเทียมโดยใช้น้ำเชื้อสายพันธุ์ยุโรป เพื่อใช้ทำโคขุนสำหรับตลาดเนื้อโคระดับสูง

2) ให้การอบรมเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร 1 คน ต่อ 1 ตำบล เพื่อให้บริการผสมเทียมได้ถูกต้องตามกฎหมาย

3) จัดหาพ่อโคพันธุ์ดีสนับสนุนให้กับกลุ่มเกษตรกรยืมไปใช้เป็นพ่อและแม่พันธุ์เพื่อปรับปรุงในพื้นที่ที่ไม่มีการบริการผสมเทียม

4) มีการอบรมให้ความรู้ในการเพิ่มอัตราการผสมติด และการดูแลแม่โค-กระบืออุ้มท้อง

## 8.4 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์

### 1. ปัญหา

1) เกษตรกรขาดการจัดการ การดูแลเอาใจใส่แปลงพืชอาหารสัตว์ที่ดี ทำให้เกิดวัชพืชปกคลุม รวมทั้งพืชอาหารสัตว์มีอัตราการเจริญเติบโตและมีผลผลิตต่ำ ไม่เพียงพอต่อปริมาณการกินได้ของโค-กระบือ รวมทั้งมีผลทำให้มีการเจริญเติบโตต่ำและระบบสืบพันธุ์ต่ำตามไปด้วย

2) เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจถึงการปลูกและการจัดการพืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสม สำหรับการจัดการฟาร์มของเกษตรกร เช่น ปลูกหญ้าที่ไม่เหมาะสมต่อการแทะเล็ม แต่เกษตรกรปล่อยโค-กระบือแทะเล็มในทุ่งหญ้านั้น ทำให้หญ้าตาย ส่งผลกระทบถึงอาหารสัตว์ไม่เพียงพอต่อสัตว์

3) ในช่วงฤดูฝน พืชอาหารสัตว์มีมากเกินความต้องการของสัตว์ แต่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการถนอมและชนิดของพืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสมสำหรับการหมัก ทำให้ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ที่ดีในฤดูแล้ง

4) ปัจจุบันกรมปศุสัตว์มีการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์เป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม โดยเฉพาะหญ้าเนเปียร์ เพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในฟาร์มขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ซื้อ

5) การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชจากกรมปศุสัตว์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร แม้ว่าจะมีการผลิตเมล็ดพันธุ์จากเอกชนด้วยก็ตาม นอกจากนี้ ประสิทธิภาพการงอกของเมล็ดพันธุ์ต่ำ ซึ่งมีการจัดการที่ไม่ดีพอ

6) พืชอาหารสัตว์ให้ผลผลิตต่ำและไม่เหมาะสมต่อการจัดการเลี้ยงสัตว์

### 2. แนวทางแก้ไข

1) นำผลพลอยได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจนำมาเลี้ยงสัตว์ เช่น นำยอดอ้อย ใบมันสำปะหลังตากแห้ง เป็นต้น นำมาเลี้ยงโค-กระบือ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต

2) ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชอาหารสัตว์ร่วมกับปลูกต้นยางพาราหรือต้นปาล์ม เพื่อให้มีการใช้พื้นที่ได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้อาหารหยาบเพียงพอต่อการผลิตโค-กระบือ

3) มีการอบรมให้ความรู้ในการผลิตและการจัดการพืชอาหารสัตว์ เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตพืชอาหารสัตว์ รวมทั้งให้ความรู้ในการถนอมพืชอาหารสัตว์ เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูแล้ง (กรมปศุสัตว์, 2552ก)

4) สนับสนุนให้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ปลูก ผลิต หรือจำหน่ายพืชอาหารสัตว์ให้มากยิ่งขึ้น

5) สนับสนุนให้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรเป็นผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อจำหน่ายให้มากยิ่งขึ้น

6) นักวิชาการ หรือกรมปศุสัตว์ ควรมีการศึกษาและวิจัยพืชอาหารสัตว์พันธุ์ใหม่ที่มีผลผลิตต่อไร่สูงและเหมาะสมต่อการจัดการเลี้ยงสัตว์ เช่น การทะเลี่ยม ตัดสดให้สัตว์กิน เหมาะสมต่อการถนอมพืชอาหารสัตว์ เป็นต้น

## 8.5 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรหรือผลพลอยได้ทางอุตสาหกรรมการเกษตร

### 1. ปัญหา

1) เนื่องจากผลพลอยได้ทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตรที่มีเยื่อใยสูง และโปรตีนต่ำ ทำให้ปริมาณการกินได้ การย่อยได้ และการให้ผลผลิตลดลง แต่เกษตรกรไม่มีการปรับปรุงคุณค่าทางโภชนาการของผลพลอยได้ทางการเกษตร เพื่อเพิ่มปริมาณการกินได้ การย่อยได้ และการให้ผลผลิตที่สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากขาดแรงงาน ขาดการศึกษาและวิจัย รวมทั้งขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐในการให้ความรู้เกี่ยวกับการหมักผลพลอยได้ทางการเกษตร

2) เกษตรกรขาดความรู้ในการถนอมผลพลอยได้ทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตร เช่น ต้นข้าวโพด เปลือกสับปะรด กากมะเขือเทศ ยอดอ้อย เป็นต้น โดยการหมักเก็บไว้สำรองโดยเฉพาะในฤดูแล้ง

3) เกษตรกรไม่มีความรู้ในการลดพิษจากผลพลอยได้ทางการเกษตร เช่น ใบมันสำปะหลัง เป็นต้น ทำให้การใช้ประโยชน์จากพืชลดลง

4) ผลพลอยได้ทางการเกษตรหรือผลพลอยได้ทางอุตสาหกรรมการเกษตรบางชนิดยังขาดการศึกษาและวิจัยในการนำมาใช้เลี้ยงโค-กระบือ

### 2. แนวทางแก้ไข

1) การเพิ่มการใช้ประโยชน์ได้ของผลพลอยได้ทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตรดังนี้

- นักวิชาการและนักวิจัย ควรมีการศึกษาแนวทางในการเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ โดยเฉพาะโปรตีน และการเพิ่มความสามารถในการย่อยได้ของโภชนาการ เช่น การใช้เอนไซม์ การใช้ยูเรียร่วมกับแคลเซียมไฮดรอกไซด์ การใช้จุลินทรีย์ เป็นต้น

- ส่งเสริม สนับสนุน และอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการเพิ่มการใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้ทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตร โดยการหมักเก็บไว้สำรองในฤดูแล้ง

- 2) อบรมให้ความรู้ในการลดพิษจากผลพลอยได้ทางการเกษตร
- 3) ภาครัฐมีการสนับสนุนเงินทุน เพื่อให้ให้นักวิชาการศึกษาและวิจัยการใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรหรือผลพลอยได้ทางอุตสาหกรรมการเกษตรบางชนิดที่ยังไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการนำมาใช้เลี้ยงสัตว์ให้เพิ่มมากขึ้น

## 8.6 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านอาหารสัตว์

### 1. ปัญหา

- 1) วัตถุดิบอาหารสัตว์ เช่น กากถั่วเหลือง ข้าวโพด เป็นต้น มีราคาสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนด้านอาหารสัตว์สูงขึ้นตามไปด้วย และมีผลกำไรลดลง
- 2) ขาดความรู้ ความเข้าใจในการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทดแทนวัตถุดิบที่มีราคาแพง
- 3) ไม่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ด้านการผลิตอาหารมาใช้ในการเลี้ยงโค-กระบือ เช่น การใช้อาหารก่อนคุณภาพสูง การเสริมอาหารแหล่งโปรตีนเลี้ยงสัตว์ การใช้สารช่วยปรับปรุงอาหารสัตว์หรือเพิ่มการผลิตสัตว์ การใช้ยูเรียผสมในสูตรอาหาร เป็นต้น

### 2. แนวทางแก้ไข

- 1) มีการศึกษาและวิจัย รวมทั้งส่งเสริมการใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตร ผลพลอยได้ทางอุตสาหกรรมเกษตร หรือวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นแหล่งพลังงานและโปรตีนทดแทนวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีราคาแพง (เมธา, 2553)
- 2) มีการศึกษาและวิจัย รวมทั้งส่งเสริมการใช้จุลินทรีย์ที่มีศักยภาพหมักร่วมกับแหล่งพลังงาน เพื่อเพิ่มปริมาณโปรตีนในวัตถุดิบอาหารสัตว์
- 3) อบรมให้ความรู้ให้แก่เกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ด้านการผลิตอาหารมาใช้ในการเลี้ยงโค-กระบือ เช่น การใช้อาหารก่อนคุณภาพสูง การเสริมอาหารแหล่งโปรตีนเลี้ยงสัตว์ การใช้สารช่วยปรับปรุงอาหารสัตว์หรือเพิ่มการผลิตสัตว์ การใช้ยูเรียผสมในสูตรอาหาร เป็นต้น

## 8.7 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการป้องกันโรคสัตว์

### 1. ปัญหา

- 1) เกษตรกรขาดความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคสัตว์
- 2) ขาดการทำประวัติตัวสัตว์ โรคที่เกิดกับตัวสัตว์นั้นๆ ทำให้เกิดโรคระบาดได้ง่าย
- 3) การขนส่งสัตว์หรือการสุขาภิบาลสัตว์ไม่เหมาะสม ทำให้สัตว์เกิดความเครียด อาจจะทำให้เกิดโรคต่างๆ ตามมา
- 4) กรมปศุสัตว์จัดหาวัคซีน สำหรับโค-กระบือไม่เพียงพอ ทำให้ก่อให้เกิดโรคได้ง่ายขึ้น
- 5) ยังขาดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกันโรคจากการนำเข้าโค-กระบือมีชีวิตและเนื้อโค-กระบือจากประเทศเพื่อนบ้าน

### 2. แนวทางแก้ไข

- 1) มีการอบรมให้ความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคสัตว์

2) ปศุสัตว์ในท้องที่จัดทำเครื่องหมายทำพันธุ์ประวัติโค-กระบือ เพื่อให้ง่ายต่อการป้องกันและตรวจสอบการเกิดโรคระบาดในโค-กระบือ

3) จัดทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนโคเนื้อแห่งชาติ เพื่อให้มีการตรวจสอบเคลื่อนย้ายสัตว์ ควบคุม และป้องกันการแพร่ระบาดของสัตว์

4) เพิ่มการผลิตวัคซีนป้องกันโรคที่สำคัญให้มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอ รวมทั้งกระจายอำนาจโรงงานผลิตวัคซีนให้ภาคเอกชนดำเนินการ

5) เพิ่มประสิทธิภาพด่านชายแดนในการป้องกันโรคและควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ นอกจากนี้ ควรมีการอบรมให้ความรู้ในด้านการควบคุม ป้องกันโรคระบาดสัตว์แก่เจ้าหน้าที่ประเทศเพื่อนบ้าน (กรมปศุสัตว์, 2552ก)

## 8.8 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านโรงฆ่าสัตว์

### 1. ปัญหา

1) มีโรงฆ่าสัตว์จำนวนมากที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้เนื้อเกิดการปนเปื้อนเชื้อโรคต่างๆ ทำให้มีผลต่อผู้บริโภคได้

2) การฆ่าสัตว์แบบไทย โรงฆ่าสัตว์บางแห่งที่ไม่ได้มาตรฐานหรือเปิดโรงฆ่าสัตว์แบบผิดกฎหมายมีวิธีการฆ่าที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดเลือดคั่งค้าง และเนื้อสัตว์มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมสำหรับทำอาหาร หรือนำมารับประทาน

3) มีการขนส่งไม่สอดคล้องกับสวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare) ก่อนถึงโรงฆ่าสัตว์

4) ไม่มีการจัดการของเสียที่เหมาะสม และปล่อยออกสู่แม่น้ำลำคลองสาธารณะ ทำให้เกิดน้ำเสียได้

### 2. แนวทางแก้ไข

1) อบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในการควบคุมโรงฆ่าสัตว์ การชำแหละถึงขั้นตอนที่สะอาด การจัดการก่อนฆ่า ขณะฆ่า และหลังฆ่า เพื่อให้ได้เนื้อที่สะอาด ปลอดภัย ต่อผู้บริโภค (กรมปศุสัตว์, 2552ก)

2) ภาครัฐออกมาตรการเนื้อสัตว์ปลอดภัย

3) ส่งเจ้าหน้าที่ ติดตามกำกับขั้นตอนมาตรฐาน รวมทั้งการรับรองโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน มีใบรับรองคุณภาพ

4) ภาครัฐออกมาตรการหรือการบังคับใช้กฎหมายการขนส่งสัตว์ โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์

5) มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากของเสียจากโรงฆ่าสัตว์ โดยมีการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- อาหารในกระเพาะรูเมน ซึ่งเป็นเศษเหลือทิ้งจากการฆ่าโค-กระบือ ซึ่งมีโปรตีน 19.6 เปอร์เซ็นต์ มีศักยภาพนำมาใช้เป็นแหล่งโปรตีนทดแทนกากถั่วเหลืองได้ ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิต และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ (Cherdthong et al., 2014)

- นำของเสียจากโรงฆ่าสัตว์ทำแก๊สชีวภาพ



## สรุป

ปัญหาในการผลิตโดยทั่วไปของโค-กระบือ ผู้เลี้ยงสัตว์ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการ การเลี้ยงดู การผลิตพืชอาหารสัตว์ การใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรเลี้ยงสัตว์ การผลิตและให้อาหารข้น การป้องกันโรค ตลอดจนมีโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้การผลิตโค-กระบือในประเทศไทยมีจำนวนลดลง แนวทางแก้ไขปัญหาในการผลิตโค-กระบือ โดยมีการอบรมให้ความรู้ให้แก่เกษตรกรในด้านการจัดการเลี้ยงดู การผลิตพืชอาหารสัตว์ การใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรเลี้ยงสัตว์ การผลิตและให้อาหารข้น การขึ้นทะเบียนโค-กระบือพันธุ์ดีกับปศุสัตว์ในท้องที่ การส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการรวมกลุ่มโค-กระบือ เพิ่มเจ้าหน้าที่อาสาปศุสัตว์ในการบริการผสมเทียมให้กับเกษตรกรทุกพื้นที่ สนับสนุนให้เกษตรกรเป็นผู้ผลิต จำหน่ายพืชอาหารสัตว์และเมล็ดพันธุ์ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับการปลูกพืชอาหารสัตว์ ส่งเสริมให้นักวิชาการทำการศึกษาการใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตรบางชนิดที่ยังไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ให้มากยิ่งขึ้น มีการศึกษาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตสัตว์ จัดทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนโค-กระบือ เพื่อให้ง่ายต่อการป้องกันโรค เพิ่มการผลิตวัคซีนป้องกันโรค ตลอดจนภาครัฐมีการควบคุมโรงฆ่าสัตว์ เพื่อให้ผลิตเนื้อสัตว์ที่สะอาดและปลอดภัย โดยทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล กรมปศุสัตว์ สถาบันหรือมหาวิทยาลัยและเอกชน ต้องร่วมมือกันเพื่อเพิ่มการพัฒนาการผลิตโค-กระบือ เพื่อให้เพียงพอต่อการผลิตเนื้อภายในประเทศและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในเขตอาเซียน พร้อมทั้งสามารถอนุรักษ์และพัฒนาโค-กระบือให้อยู่คู่สังคมและระบบเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืน

## คำถามท้ายหน่วยเรียนที่ 8

1. จงบอกปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการผลิต
2. จงบอกปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับด้านอาหารสัตว์
3. จงบอกปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการป้องกันโรคสัตว์

|                   |                                                                                            |                                                 |
|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| วิธีสอนและกิจกรรม | บรรยาย ประกอบภาพสไลด์ และซักถาม                                                            |                                                 |
| สื่อการสอน        | รายการ<br>เอกสารอ้างอิง                                                                    | 4, 5, 41, 46, 49, 75                            |
|                   | เอกสารประกอบ                                                                               | เอกสารประกอบการสอน หน่วยเรียนที่ 8              |
|                   | วัสดุโสตทัศน                                                                               | คอมพิวเตอร์, เครื่องฉาย LCD, นำเสนอ Power Point |
| งานมอบหมาย        | ให้นักศึกษาอ่านเอกสารประกอบการสอน หน่วยเรียนที่ 8 ทบทวน                                    |                                                 |
|                   | ให้บอกปัญหาการผลิตโค-กระบือในท้องถิ่นที่นักศึกษาอาศัยอยู่ พร้อมทั้ง<br>บอกแนวทางแก้ไขปัญหา |                                                 |
| การวัดผล          | 1. ตอบคำถามท้ายบท<br>2. สังเกตพฤติกรรมในการเรียน<br>3. งานมอบหมาย<br>4. สอบกลางภาค         |                                                 |